

Anette Partonen

MIELEENPAINUVA KOKEMUS VAI PELKKÄ MULTIMEDIAESITYS?

Laadullinen sisällönanalyysi HS Ytimessä
-erikoisartikkelien kerronnan multimodaalisuudesta

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Toukokuu 2024

TIIVISTELMÄ

Anette Partonen

Mieleenpainuva kokemus vai pelkkä multimediaesitys? Laadullinen sisällönanalyysi HS Ytimessä -erikoisartikkelien kerronnan multimodaalisuudesta

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Journalistiikan opintosuunta, viestinnän monitieteinen tutkinto-ohjelma

Toukokuu 2024

Tässä kandidaatintutkielmassa tutkin *Helsingin Sanomien* HS Ytimessä -erikoisartikkelien kerrontaa paneutumalla artikkeleissa esiintyviin kirjallisiin ja digitaalisiin elementteihin. Tavoitteenani on selvittää, missä suhteessa aineistossani käytetään perinteisiä tekstillisiä keinoja verrattuna uusiin digitaalisen journalismin mahdollistamiin kerronnan muotoihin. Samalla haluan tarkastella, mitä lisäarvoa erilaiset kerronnan keinot ja niiden välinen vuorovaikutus, multimodaalisuus, tuovat journalistisiin artikkeleihin.

Taustoitan tutkielmaani esittelemällä multimodaalisuuden käsitteen ja perehdyttämällä lukijaa tutkimuskirjallisuuteeni, joka käsittelee journalismin tunnuspiirteitä sekä digitaalisen journalismin kerronnan keinoja. Työni aineisto koostuu kuudesta *Helsingin Sanomien* verkkomuotoisesta artikkelista, jotka on julkaistu HS Ytimessä -tuotteen alla kahden viikon rajauksella tuotteen lanseerauksesta, eli aikavälillä 6–20.4.2023.

Tutkin aineistoani käyttämällä menetelmänä laadullisen sisällönanalyysiin kuuluvaa luokittelua. Valitsemani menetelmä antaa mahdollisuuden tunnistaa aineistossani digitaalisia ja visuaalisia elementtejä sekä tekstin kerronnallisia piirteitä. Tarkasteltuani elementtejä erikseen, arvioin niiden välillä tapahtuvaa vuorovaikutusta.

Tutkimusprosessini aikana löysin neljä pääluokkaa, joiden alle sijoitin havaintoni juttujen sisältämistä kirjallisista ja digitaalisista elementeistä. Kirjallisen kerronnan osalta havaitsin kaksi pääluokkaa, jotka kuvaavat tekstissä esiintyviä mukaansa tempaavia tilanteita sekä kirjoitustyyliä, joka vie lukijan huomion. Digitaalisen ja visuaalisen kerronnan osalta tunnistin kaksi pääluokkaa, eli interaktiiviset ja dynaamiset elementit sekä perinteisiin konventioihin nojaavan visuaalisuuden.

Keskeinen johtopäätös tutkielmassani on, että aineistossani esiintyvät digielementit vahvistavat kokemusta, jota jo juttujen tekstiosuuksissa pyritään kirjallisen kerronnan työkaluilla välittämään. Tämän pohjalta on mahdollista päätellä, että digitaalisen kerronnan elementit toimivat kirjalliselle kerronnalle nykyaikaisena vastaparina, mutta eivät kilpailijana. Päätelmää tukee havaintoni siitä, että kaunokirjallisen kerronnan piirteitä esiintyy vakiintuneissa muodoissaan laajasti läpi aineiston, mutta digitaalisia elementtejä siinä esiintyy vaihtelevin määrin.

Avainsanat: Multimodaalisuus, digitaalinen kerronta, tarinallinen journalismi, *Helsingin Sanomat*

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	KIRJALLISUUSKATSAUS.....	3
	2.1 Digitaalinen tarinallinen journalismi.....	3
	2.2 Tekstin kerronnallisuus.....	5
	2.3 Multimodaalisuus tarinankerronnallisena voimana.....	7
	2.4 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	9
3	AINEISTOT JA MENETELMÄ.....	10
	3.1 Aineisto.....	10
	3.2 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	11
4	ANALYYSI JA TULOKSET.....	13
	4.1 Kirjallinen kerronta.....	13
	4.1.1 Tilanne tempaisee mukaansa.....	13
	4.1.2 Tyyli kiinnittää huomion.....	15
	4.2 Digitaalinen ja visuaalinen kerronta.....	16
	4.2.1 Interaktiivista ja dynaamista.....	16
	4.2.2 Perinteisiin konventioihin nojaavaa.....	18
	4.3 Multimodaalisuus ja kerronnan tasot.....	18
	4.4 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen.....	21
5	POHDINTA.....	23
	LÄHTEET.....	25

1 JOHDANTO

Kun sanomalehdet kilpailevat tilaajiensa ajasta suoratoistopalveluiden, äänikirjojen ja sosiaalisen median kanssa, on uusia keinoja valjastettava käyttöön.

HS Ytimessä on *Helsingin Sanomien* huhtikuussa 2023 lanseeraama feature-journalismin tuote, jonka pyrkimys on luoda vahvoja tunteita lukijoissaan – tai niin sanotuissa kokijoissaan. *Helsingin Sanomien* syventävien sisältöjen toimituspäällikkö Jutta Sarhimaa kirjoitti HS Ytimessä -tuotteen lanseerauksen yhteydessä mainoshenkisen kolumnin. Siinä hän sanoi seuraavasti:

Olen alkanut puhua lukijoiden rinnalla kokijoista. Ytimessä-juttu on parhaimmillaan kokemus, joka jättää muistijäljen ja herättää ajattelemaan. Se tarkoittaa tarvetta jakaa juttu vaikkapa perheenjäsenille tai kavereille: ”Näitkö tämän?” (Sarhimaa, 2023)

Kolumnissaan Sarhimaa sanoo, että juttujen tekemiseen osallistuu toimittajien ja kuvaajien lisäksi ”kerronnan huippuammattilaisten tiimi”. Tällä todennäköisesti viitataan esimerkiksi graafikoihin ja koodareihin, jotka ovat juttuprosesseissa mukana. Jo ingressissä sanotaan, että ”HS Ytimessä tarkoittaa Suomen vaikuttavinta journalismia”. (emt.) Lupa on mittava eikä vähiten siksi, että HS Ytimessä -tuotteen painotus tuntuu olevan vahvasti journalismin asiasisällön ulkopuolisissa asioissa, kuten audiovisuaalisuudessa ja interaktiivisuudessa.

On havaittu, että pitkät multimodaaliset jutut ovat suurille mediayhtiöille keino rakentaa tunnistettavaa ja asiakkaisiinsa vetoavaa brändiä journalismin alati kilpailullisemmillä markkinoilla (Dowling ja Vogan 2015, 218–219). Perustelenkin tutkimusaiheeni mielekkyyttä sillä, että *Helsingin Sanomat* on Suomen suurin tilattava sanomalehti. Lanseerauskolumnissa HS Ytimessä näyttäytyy suurena panostuksena elämysten tuottamiseen lukijoille, ja nimenomaan *Helsingin Sanomien* tilaajille. On mainitsemisen arvoista, että HS Ytimessä -jutut ovat saatavilla vain lehden maksaville tilaajille.

Erilaisten kerronnallisten keinojen ja digitaalisten elementtien yhdistäminen on nykyaikainen tapa tuottaa journalismia, jonka lopputuotteena syntyy multimodaalisia

juttupaketteja. Tässä tutkielmassa keskeisenä käsitteenä on *multimodaalisuus*, joka tarkoittaa erilaisten merkityksen tuottamisen keinojen yhdistämistä (Jewitt, Bezemer ja O’Holloran 2016, 2). Journalistisissa kokonaisuuksissa tämä voi tarkoittaa esimerkiksi kuvan, videon ja tekstin yhdistymistä niin, että kaikki elementit tukevat toisiaan. Multimodaalisten mahdollisuuksiensa ansiosta digitaalinen tarinallinen journalismi on tunnustettu genrenä, jolla on voimakkaita journalistisen kerronnan mahdollisuuksia (Hiippala 2017, 420—421).

Lisäksi on otettava huomioon, että *Helsingin Sanomat* on jo aiempina vuosina julkaissut joitakin multimodaalisia erikoisartikkeleita ”timanttijuttuina”. Timanttijuttuina julkaistaan kuitenkin myös juttuja, joiden kerronta pohjautuu perinteisesti tekstin ja still-kuvan vuorotteluun.

Tässä tutkielmassa haluan selvittää, missä suhteessa HS Ytimessä -jutuissa käytetään perinteisiä tekstillisiä keinoja verrattuna uusiin digitaalisen journalismin mahdollistamiin kerronnan muotoihin. Tätä pystyn analysoimaan tunnistamalla aineistostani visuaalisia elementtejä sekä tekstin kerronnallisia piirteitä. Tarkasteltuani elementtejä erikseen, arvioin niiden välistä vuorovaikutusta yhdistämällä ne multimodaaliseen kontekstiinsa.

Tehdessäni tutkielmaani haluan pitää mielessä sen, kuinka HS Ytimessä onnistuu vastamaan niihin lupauksiin, joita se lukijoilleen Sarhimaan lanseerauskolumnissa esittää. Syntyykö lukijalle merkityksellisiä kokemuksia journalististen sisältöjen parissa vai jäävätkö jutut pelkiksi koristeellisiksi multimediaesityksiksi?

Laajemmalla tasolla on pohdinnan arvoista, onko *Helsingin Sanomien* panostus multimodaalisiin sisältöihin merkki siitä, ettei printti tai perinteinen journalismi pysty enää vastaamaan lukijoiden tarpeisiin kaiken muun mediatarjonnan ohella: ”Me journalistit emme kilpaile enää vain muiden lehtien ja medioiden kanssa lukijoiden ajasta” (Sarhima 2023).

Tutkielmani avulla on mahdollista luoda katsaus siihen, kuinka suuressa roolissa multimodaalisuus HS Ytimessä -hankkeessa on ja selvittää, mikä on digitaalisten elementtien suhde tekstin kerronnallisuuteen verkossa julkaistujen juttukokonaisuuksien sisällä.

2 KIRJALLISUUSKATSAUS

Tässä luvussa esittelen analyysini pohjana toimivaa kirjallisuutta ja käyn läpi tutkielmani kannalta olennaiset käsitteet.

Alaluvussa 2.1 pohjustan digitaalisen tarinallisen journalismin viime vuosikymmenen aikana muodostunutta perinnettä, joka muodostaa kontekstin tutkimusaiheelleni. Alaluvussa 2.2 käsittelen multimodaalisuutta. Tällä tutkielmani kannalta keskeisellä käsitteellä havainnollistan monipuolisen digikerronnan keinoja ja sen tuomia mahdollisuuksia. Viimeisessä alaluvussa 2.3 kerron tarkemmin tutkielmani tavoitteista ja määritellen tutkimuskysymykset.

2.1 Digitaalinen tarinallinen journalismi

HS Ytimessä -erikoisartikkelien kaltaisia juttuja kuvaillaan erilaisilla käsitteillä ja määritelmäketojuilla. Suomessa kuulee puhuttavan rinnakkain niin tarinallisesta journalismista, feature-journalismista kuin narratiivisesta journalismistakin. Käyttämässäni englanninkielisissä lähteissä *digitaalisista tarinallista journalismia* edustavista jutuista puhutaan usein käyttäen termiä *digital longform journalism* (esim. Hiippala 2017). Longform-journalismille ei ole vakiintunutta suomenkielistä käännöstä, joten tässä tutkielmassa käsite digitaalinen tarinallinen journalismi toimii käytännössä sen synonyymina.

Tarinallinen journalismi luo todenmukaisuutta ja vaikutelman subjektiivisesta kokemuksesta hyödyntämällä realistisen kaunokirjallisuuden keinoja (Karttunen 2018, 67). Tarinallisella journalismilla on etunsa, sillä se auttaa lukijaa kiinnostumaan ilmiöistä, jotka eivät häntä ehkä muuten kiinnostaisi. Lisäksi tarinallisten keinojen avulla monimutkaiset asiat voidaan esittää konkreettisessa ja helposti ymmärrettävässä muodossa. (Emt., 68.)

Maria Lassila-Merisalo on tutkinut vuonna 2009 julkaistussa väitöskirjassaan kaunokirjallisen journalismin poetiikkaa suomalaisissa aikakauslehdissä. Lassila-Merisalon käyttämä termi ”kaunokirjallinen journalismi” on käännös englannin kielen termistä ”literary journalism”, jolla viitataan 1960-luvulla alkunsa saaneeseen perinteeseen. Myöhemmin Lassila-Merisalo on itsekin siirtynyt puhumaan tarinallisesta journalismista, esimerkiksi

vuonna 2020 julkaistussa teoksessaan *Tarinallinen journalismi*. Lassila-Merisalons määritelmä ja tutkimus kaunokirjallisesta journalismista on yhä pätevä kuvaamaan tätä genreä, vaikka termit ovatkin päivittyneet. Hänen mukaansa kaunokirjallinen journalismi on yksinkertaisimmillaan faktatekstin kirjoittamista fiktiosta lainattuja kerrontatapoja soveltaen. (Lassila-Merisalo 2009, 13.)

Digitaaliseen tarinalliseen journalismiin pätevät useat samat tunnuspiirteet, joita on mahdollista erottaa myös aiemmin avaamaani tarinallista journalismia edustavista artikkeleista. Uutisen rakenteeseen kuuluu perinteisesti esitystapa, jota kuvataan kärjellään seisovana kolmiona. Uutinen siis alkaa kaikista tärkeimmällä tiedolla, joka lukijan tulee saada heti tietoonsa. (Lassila-Merisalo 2009, 17.) Kaunokirjallisessa journalismissa artikkeli saatetaan sen sijaan aloittaa vaikkapa esittelemällä ympäristöä tai luomalla tunnelmaa. Lisäksi kaunokirjalliseen journalismiin liittyy tekstin kerronnallisuuden keinoja, joita käsittelen tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Tämä tutkielma keskittyy nimenomaan verkossa julkaistavaan tarinalliseen journalismiin, joten haluan kuljettaa mukana etuliitettä *digitaalinen*. Digitaalisen tarinallisen journalismin käsitteellä haluan kuvata sellaisia pitkiä artikkeleita, jotka on tuotettu nimenomaan digitaalista mediaympäristöä varten. Digitaalista tarinallista journalismia edustavat julkaisut yhdistävät ja sekoittavat erilaisia elementtejä, kuten tekstiä, videota, ääntä, valokuvaa ja dataa (van der Nat, Müller ja Bakker 2023, 1105).

Tunnettu tapausesimerkki digitaalisesta tarinallisesta journalismista ja sen multimodaalisesta luonteesta on New York Timesin Pulitzer-palkittu ”Snow Fall: The Avalanche at Tunnel Creek”. Lumivyöryn alle jääneistä hiihtäjistä kertovaa artikkelia pidetään uranuurtajana digitaalisen journalismin kentällä, sillä siinä hyödynnettiin digitaalisen alustan mahdollisuuksia uudella tavalla.

”Snow Fall” oli tehty multimediapaketiksi, jonka graafiset elementit luovat kokonaisuudelle verhomaisen efektin saaden teoksen avautumaan kuin esiripun alta. Siksi sen on sanottu muistuttavan interaktiivisia elementtejä sisältävän lehtijutun sijaan ennemminkin interaktiivista dokumenttia, jossa vain sattuu olemaan mukana tekstikappaleita.

Snow Fallin lukukokemusta on kaikessa vaikuttavuudessaan kuvailtu jopa immersii-viseksi, eli uppoutumisen kokemusta synnyttäväksi. (Dowling ja Vogan 2015, 211—214.) Toisaalta Snow Fallia on kritisoitu myös siitä, että sen näyttävät multimediaelementit vievät liikaa huomiota tekstin asiasisällöiltä (Lassila-Merisalo 2014, 9).

Multimodaalisia digitaalista tarinallista journalismia edustavia artikkeleita on myöhemmin julkaistu massoittain. Vaikka Snow Fall on julkaistu tutkielman tekohetkellä 12 vuotta sitten, valitsin tähän tutkielmaan esimerkiksi juuri sen, sillä kyseessä on kansainvälisesti tunnustettu journalistinen kokonaisuus, johon on viitattu useissa aiheittani käsittelevissä tutkimuksissa. Oman tutkielmani viitekehyksessä näen Snow Fallin niin tärkeänä osana digitaalisen tarinallisen journalismin historiaa, ettei sitä voi jättää vaille mainintaa.

Kaiken edellä mainitun huomioiden Snow Fallin menestystarinasta on tärkeää liikkua eteenpäin ja vuoden 2012 jälkeen journalismi on siirtynyt hyödyntämään digiympäristön mahdollisuuksia yhä tiiviimmin myös Suomessa. Yhtenä kotimaisena esimerkkinä tästä mainitsen pitkiin feature-juttuihin panostavan Long Playn, jonka tarkoitus oli myydä digitaalista journalismia lukijoille juttu kerrallaan. On tosin huomionarvoista, että Long Playn aloitusvuonna 2013 jutut eivät sisältäneet lainkaan multimediaelementtejä, saati liioin perinteistäkään journalistista valokuvaa. (Lassila-Merisalo 2014, 6.)

2.2 Tekstin kerronnallisuus

Digitaalisen tarinallisen journalismin käsitettä avatessani mainitsin suomalaisen digijournalismia tuottavan Long Playn, jonka ensimmäiset julkaisut eivät sisältäneet lainkaan multimediaelementtejä. On havaittu, että kun teksti on ainoa asia, johon lukijan huomio kiinnittyy, voi lukija uppoutua sisältöön täysin. Tämä tosin vaatii, että teksti on tyyliältään mukaansatempaavaa ja laadukasta. (Lassila-Merisalo 2014, 7.)

Tutkielmassani aion analysoida aineistoani myös tekstisisältöjen kerronnallisuuden kannalta. Esittelen seuraavaksi muutamia tekstin kerronnallisuuden välineitä, joita käytän työkaluina tutkielman analyysivaiheessa.

Tutkielmani kannalta olennaista on tekstin *kohosteisuus*. Neutraaliin tyyliin verrattuna kohosteisuus kiinnittää lukijan huomion kieleen tai tyyliin tekstin sisällön sijaan. (Tieteen termipankki, ei pvm.) Lassila-Merisaloon mukaan kohosteinen teksti eroaa perinteisestä uutistekstistä poikkeavilla näkökulmilla, sanavalinnoilla, puhekielisyydellä tai yllättävillä assosiaatioyhteyksillä. Lisäksi kohosteinen teksti on usein persoonallista ja subjektiivista. (Lassila-Merisalo 2009, 43.)

Tutkiakseni tekstin kerronnallista ilmaisua on olennaista perehtyä kirjallisuuden tutkimuksessa havaittuihin kerronnan tunnuspiirteisiin. Lassila-Merisaloonkin väitöskirjassa tuodaan esiin Marja-Leena Palmgrenin esittelemät viisi perinteistä eepin kerronnan perusmuotoa. Niitä ovat kerronta eli suora kertomatapa, kuvaus eli kuvaileva esitystapa, dialogi, eepinen kuva sekä eepinen tilanne. (Lassila-Merisalo 2009, 21; Palmgren 1986, 205.)

Myös Jacobson, Marino ja Gutsche pohjustivat tutkimuksensa laajaan kirjalliseen aineistoon kaunokirjallisesta journalismista. He ovat tunnistaneet tutkimusaineistostaan seuraavanlaisia narratiivisia tekniikoita: kohtausten kuvaileminen, dramaattisten jännitteiden luominen, subjektiiviset luonnehdinnat kerronnan kohteista sekä dialogi. Journalisti voi myös esiintyä tekstissä itse kertojana sekä henkilöihahmona. (Jacobson, Marino ja Gutsche 2018, 532.)

Yhtenä Jacobsonin, Marinon ja Gutschen narratiivisten tekniikoiden mallien tärkeimpänä lähteenä toimivat Tom Wolfen teoksessaan *The New Journalism* määrittelemät kaunokirjallisen journalismin neljä työkalua (device). Niitä ovat kohtauksellisuus, dialogin realistinen kuvaaminen, kolmannen persoonan kertoja sekä toimittajan esittämät subjektiiviset luonnehdinnat (Wolfe 1975, 31–33).

Wolfe ja Palmgren määrittelevät kerronnallisen journalismin työkaluja monelta osin yhteneväisin tavoin. Yksi Wolfen työkaluista on kohtauksellisuus, eli tarinan rakentaminen kohtauksesta toiseen siirtyen. Käytännössä toimittaja pyrkii raportoimaan tapahtuman niin, jotta lukija voisi kokea tapahtumat kuin ne tapahtuisivat hetki hetkeltä tämän omien silmien edessä. (Emt., 31.) Palmgren puolestaan määrittelee eepin

kohtauksen kirjallisuudessa sellaiseksi, joka rakennetaan muistuttamaan elokuvan tai näytelmän kohtausta (Palmgren 1986, 208).

Toinen Wolfen kuvaamista työkaluista on dialogin realistinen kuvaaminen. Wolfen mukaan dialogi ottaa lukijan mukaansa kokonaisvaltaisemmin kuin muut narratiiviset työkalut. Lisäksi dialogin avulla voi kuvailla henkilöhahmoja ja esimerkiksi heidän olemustaan muita työkaluja nopeammin ja tehokkaammin. (Wolfe 1975, 31.) Palmgrenin mukaan dialogi on henkilökuvauksen väline, joka konkretisoi henkilöiden luonnetta ja ajatusmaailmaa puheen kautta (Palmgren, 213).

Kolmantena työkaluna Wolfe mainitsee kolmannen persoonan kertojan. Tämä on tekniikka, jolla toimittaja voi esittää kohtauksia jonkin hahmon kautta ja näin luoda lukijalle tunteen, kuin olisi itse todistamassa tilannetta kaikkine tunnekokemuksineen. Hänen neljäs työkalunsa puolestaan ilmentää toimittajan subjektiivisia luonnehdintoja jutussa esiintyvien henkilöiden eleiden, käytöstapojen ja pukeutumisen kaltaisista seikoista. Wolfen mukaan tämä työkalu on keskeinen realistisen kuvailun kannalta, ja sillä pyritään symboloimaan yksilön asemaa tilanteessa ja yhteiskunnassa. (Wolfe 1975, 32.)

On tärkeää tuoda esiin se näkökulma, ettei tekstin kerronnallisuus ei ole ilmiönä täysin ongelmaton. Teoksessa Kertomuksen vaarat Laura Karttunen kuvailee tarinallisuutta mahdollisesti ongelmallisena journalismin konventiona. Tarinallisuuden yleistymisen voi esimerkiksi nostaa esiin yksilötarinoita niin, että niistä luodaan kliseisiä mallitarinoita tai journalistisen tuotoksen merkitysisältö vääristyy. (Karttunen 2018, 70.)

Analysoidessani oman tutkimukseni aineistoja onkin tärkeää pitää mielessä kerronnallisuuden liittyvä problematiikka. Tämän tutkielman puitteissa en kuitenkaan kykene otamaan syvemmin kantaa ilmiön potentiaaliseen haitallisuuteen.

2.3 Multimodaalisuus tarinankerronnallisena voimana

Multimodaalisuus on tutkimukseni kannalta keskeinen käsite. Termiä voidaan käyttää sen korostamiseen, että jossakin esityksessä on samanaikaisesti läsnä useampia moodeja, merkitysten tekemisen tapoja (Jewitt, Bezemer ja O'Holloran 2016, 2).

Journalismin kontekstissa multimodaalisuus tarjoaa lukijalle samassa kokonaisuudessa useita esitystapoja, kuten tekstiä, kuvaa, videota, grafiikkaa, audiota, hyperlinkkejä ja interaktiivisia elementtejä. Yksittäinen moodi voisi olla esimerkiksi yksi juttuun upotettu kuva tai videoklippii.

On tutkittu, että journalismin multimodaalisuus syventää lukukokemusta. Esimerkiksi kuva esitystapana katsojassaan läheisyyden tunnetta kuvan kohteeseen ja toimii todisteena. Valokuvan lisäksi journalistiseen esitykseen kytketyillä GIF-animaatioilla ja videoilla on voimakkaita kerronnallisia mahdollisuuksia. (Dowling 2019, 39–40.)

Samalla edellä mainittu asettaa lukijalle haasteen. Nykyajan mediaympäristö on lukijalle virikkeellinen, mutta se vaatii tätä samalla löytämään yhteyksiä eri elementtien väliltä ja yhdistämään erilaisia lukemisen ja kokemisen tapoja journalistisen kokonaisuuden merkitysten ymmärtämiseksi. (Duffy 2022, 4–5.) Kun HS Ytimessä -tuotteen lanseerausokulunnissa (Sarhimaa 2023) puhutaan Ytimessä-juttujen synnyttämisestä kokemuksista, erilaisten lukutapojen yhdistämisen vaatimusta ei oteta huomioon.

Tuomo Hiippala on tutkinut digitaalisessa kerronnallisessa journalismissa esiintyviä semioottisia moodeja, kuten valokuvaa, tekstin kulkua ja animaatiota sekä näiden moodien yhdistymistä juttujen rakenteeseen ja ulkoasuun (Hiippala 2017, 422). Hiippalan omassa tutkimuksessaan havaitsemat moodit tuovat teoreettista pohjaa siihen, kun analysoin oman aineistoni multimodaalisuutta. Hiippala löysi aineistostaan seuraavallaisia semioottisia moodeja: Tekstin kulku (text-flow), valokuva, diaesitys (dynamic image-flow), kartta, sivun kulku (page-flow), animaatio, dynaaminen kuvitus, staattinen kuvitus, staattinen kuvallinen esitys (static image-flow). Lisäksi Hiippala tarkasteli näiden semioottisten moodien välisiä siirtymiä, kuten ristikuvaa, vierittämistä, pyyhkäisyä ja zoomaamista. (Emt., 428–429).

Susan Jacobson, Jacqueline Marino ja Robert E. Gutsche ovat puolestaan tutkineet digitaalisen kerronnan mahdollisuuksia tarinallisessa journalismissa. Tämä tutkimus toimii hyvänä pohjana omalle työlleni, sillä Jacobson, Marino ja Gutsche ovat kiinnostuneita kanssani samoista digitaalisen journalismin erityispiirteistä ja niiden ilmenemisen

tavoista. Tutkimuksessaan Jacobson, Marino ja Gutsche erittelivät tutkimusaineistostaan sekä digitaalisen että kirjallisen kerronnan tunnuspiirteitä. He tutkivat omaa aineistoaan etsimällä siitä seuraavia digitaalisen kerronnan elementtejä: valokuva, teksti, video, sitaattinosto, staattinen infografiikka, kartta, animaatio, audio, kuvituskuva, diaesitys, interaktiivinen infografiikka, muu interaktiivinen elementti, audiodiaesitys. (Jacobson, Marino ja Gutsche, 2016.)

2.4 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on tutkia HS Ytimessä -artikkeleita ja niissä esiintyvää multimodaalisuutta.

Tarkoitukseni on tarkastella multimodaalisuuden ilmenemisen muotoja aineistokseni valikoituneissa journalistisissa kokonaisuuksissa.

Tutkimuskysymyksilläni pyrin selvittämään, miten suuressa roolissa multimodaaliset elementit ovat HS Ytimessä -artikkeleissa, vai nojaavatko erikoisartikkelit edelleen vahvasti journalismin perinteisiin kirjallisiin konventioihin. Haluan tunnistaa, millaista kirjallisten elementtien ja digitaalisten elementtien välinen vuorovaikutus on aineistossani.

Pyrin siis tuomaan esiin erilaisten kerronnan keinojen esiintymistä ja tulkita niiden läsnäolon merkitystä tarkastelemissani journalistisissa kokonaisuuksissa.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Millaisista kirjallisista ja digitaalisista kerronnan elementeistä HS Ytimessä -artikkelit koostuvat?
- 2) Mitä kirjallisten ja digitaalisten elementtien välinen vuorovaikutus tuo juttuihin?

3 AINEISTOT JA MENETELMÄ

Esittelen alaluvussa 3.1. aineistoni, ja alaluvussa 3.2. määrittelen tutkimuksessa käyttämäni metodin.

3.1 Aineisto

Olen valinnut tutkielmani aineistoksi seuraavat kuusi HS Ytimessä -artikkelia, jotka on julkaistu kahden viikon kuluessa tuotteen lanseerauksesta:

A1) Alvar Aallon utopia

A2) Lapset ryöstäjinä

A3) Iholla

A4) Täältä tulee

A5) Sokka irti

A6) Vanhan miehen tunteet

(Aineistoihin viitattu 18.4.2024.)

Ensimmäisen kahden viikon rajausta tuntuu olennaiselta, jotta voin peilata aineistoon kuuluvia journalistisia kokonaisuuksia siihen, miten HS Ytimessä -tuotteen perustamisen syyt ja päämääriä on Sarhimaan kolumnissakin kuvattu.

Olen valikoinut aineiston sen perusteella, missä jutuissa on hyödynnetty multimodaalisia digitaalisen kerronnan keinoja. On siis huomioitava, että tämä katsaus ei yleisty kaikkiin HS Ytimessä -juttuihin. Tuotteen alla julkaistaan myös pitkiä artikkeleita eri aiheista, joissa ei hyödynnetä digitaalisen kerronnan mahdollisuuksia, saati toimituksellisia resursseja tämän tutkielman osoittamassa mittakaavassa. Lisäksi on tarpeen mainita, että ensimmäisen kahden viikon aikana julkaistut jutut voivat myös markkinointisyistä olla erityisen huolella tehtyjä.

Valitsemani jutut edustavat laajasti HS Ytimessä -tuotteen monipuolisuutta ja näin ollen myös journalististen juttukokonaisuuksien multimodaalisuutta. Juttutyypiltään aineistoksi valikoimani jutut ovat reportaaseja (3), historiajuttuja (2) sekä rikostarinoita (1).

Artikkeleita yhdistää niiden monipuoliset ja kerronnallisuuden keinot, minkä vuoksi ne soveltuvat antamaan vastauksia tutkimuskysymyksiini. Niiden välillä on havaittavissa selkeitä eroja ja yhtäläisyyksiä, mikä tekee analyysistäni mielekästä.

Aineisto on rajattu kuuteen journalistiseen juttuun niiden laajuuden vuoksi. Käsittelen jokaista artikkelia niin tekstin kuin digitaalisten kerronnallisten elementtien osalta, ja tiukka aineistorajaus antaa minulle mahdollisuuden syventyä niihin riittävällä tasolla.

Tutkimukseni ei pyrikään olemaan yleistettävä katsaus multimodaalisuuteen digitaalisessa tarinallisessa journalismissa. Sen sijaan haluan havaita mahdollisia erityispiirteitä, joilla artikkeleissa pyritään tuottamaan Sarhimaankin korostamaa kokemuksellisuutta.

3.2 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Olen valinnut tutkimusmenetelmäkseni aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Se on kolmevaiheinen prosessi, johon kuuluu aineiston redusointi eli pelkistäminen, klusterointi eli ryhmittely sekä abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen (Tuomi ja Sarajärvi 2018, luku 4.4.3).

Tuomen ja Sarajärven mukaan ”sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä”. (emt.) Omassa tutkimuksessani on aineistolähtöisen sisällönanalyysin lisäksi piirteitä myös teorialähtöisestä sisällönanalyysistä, jossa aineiston luokittelua tehdään aikaisempaan tutkimustietoon pohjaten (Emt., luku 4.4.4).

Sisällönanalyysi on yleisesti laadullisen tutkimuksen perinteissä käytetty analyysimenetelmä. Se toimii väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikonaisuuksiin. Tämän piirteensä vuoksi se soveltuu hyvin omaan aineistooni, joka koostuu monia erilaisia kerronnan elementtejä yhdisteleivistä journalistisista kokonaisuuksista. Sisällönanalyysissa aineiston käsittely on prosessi, jossa ”aineisto aluksi

hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi”. (Emt., luku 4.4.2.)

Jacobson, Marino ja Gutsche ovat tutkimustaan tehdessä havainneet, että multimodaalisuutta tutkittaessa yksittäisen kuvan tai tekstikatkelman lähilukemisen sijaan tärkeää on huomioida se, kuinka kaikki elementit ovat keskenään vuorovaikutuksessa (2016, 532). Tätä havaintoa silmällä pitäen tuon analyysivaiheessa aluksi ilmi jutuista tunnistamani kirjallisen ja digitaalisen kerronnan elementit ja arvioin niitä. Lopuksi kuitenkin käsittelen niiden merkitystä jutun multimodaalisuuden kannalta arvioiden samalla sitä, miten eri moodit ovat aineistossani vuorovaikutuksessa toisiinsa. Näin pysytyn vastaamaan tutkimuskysymyksiini sekä tekemään arviota siitä, kuinka suuressa roolissa multimodaalisuus on HS Ytimessä -tuotteen sisällä julkaistuissa juttukokonaisuuksissa.

Aluksi silmäilen jutut läpi saadakseni niistä kokonaiskäsityksen. Toisella lukukerralla kiinnitän tarkasti huomiota juttujen kirjallisiin ja digitaalisiin elementteihin. Analysoin aineistoni tietokoneella verkkoselaimen kautta.

Käytännössä redusoin aineistoni taulukoimalla yksitellen kaikki siitä löytämäni kirjallisen sekä digitaalisen ja visuaalisen kerronnan tunnuspiirteet. Tämän jälkeen ryhmittelem aineistoni löytämällä yhtäläisyyksiä ja eroja jutuissa esiintyvien elementtien väliltä. Lopuksi luon näiden ryhmittelyjen pohjalta pääluokat, jotka summaavat olennaisimmat aineistostani löytyneet havainnot.

Seuraavassa luvussa käyn läpi analyysiprosessiani ja esittelen tulokset, joihin olen tutkimusprosessissani päätynyt.

4 ANALYYSI JA TULOKSET

Tässä luvussa esittelen analyysini vaiheita sekä tuloksia.

Olen luonut kaksi luokkaa sekä kirjallisesta että digitaalisesta kerronnasta tuodakseni mahdollisimman tiiviisti esiin sen, millaisia merkityksiä eri elementeillä pyritään tuottamaan. Alaluvussa 4.1 esittelen kirjallisen kerronnan pääluokat, joita olen erottanut aineistonani toimivista artikkeleista. Alaluvussa 4.2 esittelen puolestaan aineistostani löytämiäni digitaalisen ja visuaalisen kerronnan luokkia.

Käsitelläkseni juttujen multimodaalisuutta enkä vain niiden sisältämiä yksittäisiä malleja, alaluvussa 4.3 analysoin aineistoani multimodaalisina journalistisina kokonaisuuksina. Päätän analyysiluvun alaluvulla 4.4, jossa paneudun tutkielmani tuloksiin.

4.1 Kirjallinen kerronta

Olen luonut aineistostani löytämieni moodien pohjalta pääluokkia, joita analysoin nyt kirjallisen kerronnan osalta. Löytämäni pääluokat olen otsikoinut seuraavasti: *Tilanne tempaisee mukaansa* ja *tyyli kiinnittää huomion*. Pohjaan oman luokitteluni vahvasti Wolfen (1975) ja Palmgrenin (1986) määrittelemiini kerronnallisiin työkaluihin.

4.1.1 Tilanne tempaisee mukaansa

Muodostin aineistoa analysoidessani pääluokan, jonka alle sijoitin sellaisia kirjallisen kerronnan keinoja, joilla näen lukijalle pyrittävän luomaan kokemuksen tunnetta. Yksi multimodaalisen journalismin tavoitteista on saada lukija kokemaan olevansa täysin upoutunut hänelle esitettävään narratiiviin (Duffy 2022, 4).

Kokemuksellisuuden pääluokan alle sijoittamiani kerronnan piirteitä olivat kohtauksellisuus ja reportaasikerronta (artikkelit A1, A2, A3, A5 ja A6), toimittajan läsnäolo (A3, A5 ja A6) sekä subjektiivinen kuvailu (A3 ja A6).

Kohtauksellisuutta ja reportaasikerrontaa esiintyi aineistossani runsaasti, kaikissa jutuissa yhtä lukuunottamatta. Dramaattisen kohtauksen kuvailu on tapa, jolla toimittaja voi tuoda eloon tapahtumat sellaisina, jollaisina ne kerronnan kohteen elämässä tapahtuivat (Wolfe 1975, 31). Jutut A1, A2 sekä A5 alkavat kohtauksen kuvailemisella, ja uskon tämän olevan keino ottaa lukija mukaan kerrontaan jo heti alussa. Näin on tehty esimerkiksi jutussa A1, jossa lukija tuodaan mukaan historialliseen tilaisuuteen, jossa Helsingistä oli tarkoitus lähteä rakentamaan metropolia.

Suunnitelma oli vihdoin valmis. Kutsuvieraat olivat kokoontuneet Helsingin kaupungintalolle nostelemaan samppanjalaseja. Paikalla oli myös presidentti Urho Kekkonen, mutta tilaisuuden päähenkilö oli akateemikko Alvar Aalto. Oli maaliskuu 1961. (Salomaa, 2023)

Jacobson, Marino ja Gutsche (2016, 532) tuovat tutkimuksessaan yhtenä kerronnallisenä välineenä esiin tekstissä esitettävät konfliktit tai jännitteet, joilla lukijaa ohjataan tarinassa eteenpäin. Tämän arvioin näkyvän muun muassa jutussa A1 kahdessakin kohtaa.

A1: Tästä tulisi Aallon kaikkein suurin työ, hänen uransa huipentuma.

A1: Lahtea täytti haiseva velli, jossa uiminen tai kalastaminen eivät tulleet kuuloonkaan. (Salomaa, 2023)

Dramaattisten kohtausten kuvailemisen ilmaisukeinoon niputan toimittajan läsnäolon henkilöhahmona tai keskustelukumppanina, jota esiintyy jutuissa A3, A5 sekä A6. Tämä näkyy esimerkiksi jutussa A3 kohdassa "Jevhenijan ja Julijan huoltoasemalle pysähtyy kolme autollista sotilaspukuisia miehiä. He huomaavat HS:n valokuvaajan asemalla ja painavat kaasun pohjaan." (Pajari 2023).

Jutussa A6 toimittajan läsnäolo näkyy haastattelukysymyksinä, jotka on kirjoitettu auki leipätekstiin. Haastateltava vastaa kysymykseen sitaateissa.

Entä onko rakkautta tai läheisyyttä vaimoon jäljellä?

"Kai siinä jotain sellaista on. Vähän kuin sisarensa kanssa olisi."

Ei ainakaan tarvitse olla yksin?

"Se! Se on hyvä syy." (Oksanen 2023)

Jutuissa on havaittavissa myös klassista reportaasikerrontaa, joka eroaa jutuissa A1 sekä A2 luoduista kohtauksista muun muassa aikamuodolla. Siinä missä jutuissa A1 ja A2 käsitellään jo aiemmin tapahtuneita asioita jostakin lähteestä saatuun tietoon pohjaten, amerikkalaista spring breakia käsittelevässä jutussa A5 kerrotaan asioista, joita lukija voi olettaa toimittajan havainnoivan paraikaa paikalla ollessaan.

Lavalla kävelee bikineihin pukeutunut nainen, joka tarjoilee shotteja värikkäissä koeputkissa. Nuori mies on maksanut 30 dollaria, ja sillä hän on päässyt polvilleen naisen eteen. Hän ottaa paitansa pois, laskeutuu toisen polvensa varaan ja hieroo käsiään yhteen. Katse liimautuu naiseen, suu avautuu ammolleen. Nainen kaataa putken sisällön polvistuneen suuhun, heittää kannullisen kylmää vettä naamalle ja lyö avokämmenellä poskelle. Yleisö puhkeaa hurraamaan. (Väntönen 2023)

Subjektiiivinen kuvailu on yksi keskeisimmistä kirjallisen kerronnan työkaluista (Wolfe 1975, 32). Tätä moodia havaitsin jutuissa A3 ja A6 hetkissä, joissa toimittaja on kasvotusten haastateltavan kanssa ja tarkastelee tätä esimerkiksi seuraavasti: "Näenkö oikein, että tässä kohtaa Airolan silmäkulma hiukan kostuu?" (Oksanen 2023).

Jutussa A3 puolestaan kuvaillaan haastateltavan olevan farkkutakkiin pukeutunut nauvainen nainen, jolla on korkea poninhäntä, pitkät mustat kynnet ja eloiset silmät. Subjektiiivisen luonnehdinnan on tutkittu symboloivan henkilön käyttäytymistä sekä tämän asemaa maailmassa (Wolfe 1975, 32).

4.1.2 Tyyli kiinnittää huomion

Analysoidessani aineistoani havaitsin, että useissa jutuissa tekstin tyyli poikkesi journalistisen tekstin tyypillisistä konventioista. Tätä tapahtui esimerkiksi kohosteisuuden (A2, A3 ja A6) sekä lukijan puhuttelun (A4) muodossa.

Kohosteisuutta esiintyy aineistossani puhekielisinä sitaatteina (A2, A3 ja A6). Nuorisoriikollisuutta käsittelevässä jutussa A2 käytetään puhekielisiä sitaatteja esimerkiksi kohdassa, johon on haastateltu ryöstöön osallistunutta "Viliä": "Ei nuoret ajattele, että mä käyn törkeästi ryöstää ton arvokkaat kengät. Ne ajattelee vaan, että mä keissaan ton kengät" (Siniauer ja Zaki 2023). Arvioisin tämän olevan keino, jolla pyritään päästämään lukija lähemmäs nuoren ajatusmaailmaa.

Havaitsin Lassila-Merisaloon (2009) määritelmään sopivaa kohosteisuutta myös jutussa A4, jossa analysoidaan Tove Janssonin omakuvamaalausta. Lukijalle pyritään luomaan läsnäolon tunnetta puhuttelemalla häntä suoraan: “Katso tuota katsetta, tuota asentoa! Kuvan nainen ei vetäydy, ei epäröi. Hän katsoo suoraan katsojaa, sinua.” (Frilander 2023).

Havaitsin, että tyyllilliset tunnuspiirteet esiintyvät jutuissa samanaikaisesti ja rinnakkain. Esimerkiksi jutussa A6 kuvailtava vanhan miehen herkistyminen on subjektiivisen luonnehdinnan ohella myös keino luoda dramatiikkaa ja ilmentää tunnelman vaihtumista. Myös kohtauksilla sekä lukijan puhuttelemisella luodaan nähdäkseni dramaattisia jännitteitä.

Tutkimukseni kannalta on syytä huomioda, että näitä kaunokirjallisuuden ilmaisukeinoja vahvistetaan digitaalisen kerronnan moodeilla. Tähän palaan luvussa 4.3 käsitellessäni aineistoni juttuja multimodaalisina kokonaisuuksina.

4.2 Digitaalinen ja visuaalinen kerronta

Tässä alaluvussa analysoin pääluokkia *interaktiivista ja dynaamista* sekä *perinteisiin konventioihin nojaavaa*. Nämä luokat tunnistin tutkiessani aineistossani esiintyviä digitaalisen ja visuaalisen kerronnan moodeja luokittelemalla niitä yksittäin ja yhdistämällä ne sitten kontekstiinsa.

4.2.1 Interaktiivista ja dynaamista

Aineistoni jokaisessa artikkelissa esiintyy interaktiivisia ja dynaamisia digitaalisen kerronnan moodeja.

Niillä viitataan elementteihin, jotka vaativat lukijaa etenemään jutussa esimerkiksi sivua vierittämällä, kursoria liikuttamalla tai olemalla muilla tavoin vuorovaikutuksessa jutun kanssa. Esimerkiksi jutussa A1 on kursorilla vedettävä elementti, jossa lukija voi vertailla Alvar Aallon tekemää suunnitelmaa Hesperianpuiston rannasta sekä sitä, millainen rannasta todellisuudessa tuli.

Interaktiivisia digitaalisen kerronnan moodeja on otettu käyttöön erityisellä voimakkuudella Tove Janssonin omakuvaa analysoivassa jutussa A4. Jutussa liikutaan eteenpäin vierittämällä sivua, jolloin Tove Janssonin omakuvaa esittävään maalaukseen zoomataan lähemmäs. Zoomaus on yksi Hiippalan (2017) tutkimuksessaan huomioimista moodeista. Kun lukija etenee jutussa, kuvassa tarkennetaan maalauksen eri yksityiskohtiin. Näin lukijaa ohjataan eteenpäin jutussa, katsomaan niitä asioita, joihin hänen halutaan juuri sillä hetkellä kiinnittävän huomionsa.

Aineistossani esiintyy myös infografiikkaa, jonka voisi nähdä edustavan Hiippalan (2017) dynaamisen kuvituksen moodia. Jutun A2 mallinnus kuvaa punaisilla ja harmailla palloilla ryöstörikoksista tuomittuja tekijöitä ja uhreja. Kun lukija liikkuu jutussa eteenpäin, pallot siirtyvät kuvaamaan erilaisia muuttujia. Tässä kohtaa on tarpeen pohtia, mikä tällaisen elementin merkitys jutun asiasisällölle on. Dynaamisen infografiikan tarkoitus on todennäköisesti helpottaa lukijaa hahmottamaan ilmiötä havainnollistavilla väreillä ja siirtymillä. Samalla erilaisten tyylikeinojen liittämisen voi nähdä ylimääräisenä kikkailuna, kun kyse on infografiikasta, jonka tarkoitus on tarjota lukijalle faktatietoa selkeänä pakettina.

Liikkuvaa kuvaa on hyödynnetty juttujen A1, A3, A5 sekä A6 kerronnassa. Erityisen toistuva moodi aineistossani on se, että videosilmukka korvaa perinteisen pääkuvan (A3, A5, A6). Esimerkiksi vanhojen miesten yksinäisyyttä käsittelevässä jutussa A6 pääkuvan paikalla nähdään neljästä videosilmukasta eli lyhyestä toistuvasta videoklipistä koostuva kollaasi, jossa jutun päähenkilöt esiintyvät. Kollaasi esittelee jutun päähenkilöt katsojalle ja tuo heidät eloon.

Jacobson, Marino ja Gutsche havaitsivat videosilmukan toistuvan myös heidän aineistossaan. Heidän tutkimuksensa mukaan videosilmukka onnistui kuvaamaan henkilöahamoja ja heidän henkilökohtaisia suhteitaan tehokkaammin kuin mikään muu aineistossa esiintynyt multimediaelementti. (Jacobson, Marino ja Gutsche 2016, 539.) Yksi jutun A6 videosilmukoista on lähikuva jutun yhdestä päähenkilöstä, joka katsoo suoraan kameraan vetisin silmin, suupielet alaspäin vetäytyneinä. Hän liikkuu videosilmukan aikana

vain hieman ja räpäyttää silmiään. Tämä videosilmukka on vähäeleisyydessään mielestäni tehokeino, joka tuo henkilöhahmon lähemmäksi lukijaa.

4.2.2 Perinteisiin konventioihin nojaavaa

Havaitsin aineistossani hyödynnettävän ahkerasti interaktiivisia ja dynaamisia visuaalisuuden elementtejä. Tästä huolimatta journalistisen valokuvan kaltaiset perinteiset visuaalisuuden keinot pitävät edelleen pintansa.

Still-valokuvia esiintyy kaikissa aineiston jutuissa ottamatta lukuun juttua A2, joka nojautuu ehkä arkaluontoisen aiheensakin vuoksi vahvasti digitaalisen journalismin uudenlaisiin kerrontakeinoihin. Digitaalisen journalismin kerronnan mahdollisuuksilla onkin siis mahdollista ilmentää ilmiöitä, tapahtumia ja asioita, joita pelkkä valokuva tai tavallinen infografiikka eivät kykene yhtä vahvasti esittämään.

Juttu A5 erottuu muusta aineistosta olemalla pääosin perinteinen journalistinen kuva-reportaasi. Lyhyestikin jututetut henkilöt esiintyvät jutun kuvissa, usein tilannekuvissa. Kuvissa näkyy paljon liikettä ja ihmisten välistä vuorovaikutusta. Eri kuvakokoja on käytetty runsaasti.

Lisäksi aineistoni jutuissa esiintyy staattista infografiikkaa karttojen muodossa. Kartta löytyy esimerkiksi jutuissa A3 ja A5. Kumpikin juttu on reportaasi, joiden tapahtumapaikat on sijoitettu kartalle, luultavasti lukukokemuksen selkeyttämiseksi. Jutussa A6 on yksin elävien vanhojen miesten ja naisten määrää ilmentävä infografiikka, jolla pyritään nähdäkseni nostamaan jutun henkilökohtainen sisältö yhteiskunnalliselle tasolle.

4.3 Multimodaalisuus ja kerronnan tasot

Jotta pystyn vastaamaan asettamiini tutkimuskysymyksiin, on aineistoani syytä tarkastella huomioiden kokonaisuudet, eli sen, kuinka kirjallisen ja digitaalisen kerronnan elementit ovat yhteydessä toisiinsa.

Kohtausten kuvaaminen on perinteinen keino, jolla kerronnallisuus esiintyy journalistisissa. Se kuitenkin vaihtelee, missä määrin toimitus on missäkin jutussa hyödyntänyt digitaalisen kerronnan keinoja kohtauksia luodakseen.

Jutussa A1 kohtausta on tuotu eloon pääosin tekstillisin keinoin auki kirjoitetulla kohtauksella. Sen sijaan jutussa A2 tapahtumia on pyritty elollistamaan sarjakuvamaisella kuvakerronnalla.

Kolmessa sarjakuvaruudussa lukijalle kuvataan jutun tapausesimerkinä toimivaa rikostarinaa. Kuvat on piirretty yksityiskohtaisesti valkoisella ääriiviivalla. Rikoksen tekijät on piirretty kirkkaanpunaisella ääriiviivalla. Piirroskuvien havainnollistavasta luonteesta huolimatta niiden sekaan rytmitetty teksti on tärkeässä osassa multimediaesityksen journalistista antia.

Hiippala havaitsi tutkimusaineistonsa pohjalta, että digitaalisella tarinallisella journalistisilla on tapana asetella juttukokonaisuus niin, että esillä on yksi semioottinen moodi kerrallaan ja ne näyttäytyvät lukijalle lineaarisena kokonaisuutena (2017, 438—239). Sen sijaan omassa aineistossani multimodaalisuus näyttäytyy kerronnan tasoina. Kerronnan tasoilla kuvaan aineistossani esiintyvää moodien välistä vuorovaikutusta. Omassa aineistossani on yhdistetty ja nivoutettu toisiinsa tavoilla, jotka vaatii lukijalta kykyä yhdistää erilaisia merkityksen tekemisen tapoja (Duffy 2022, 4). Kerronnan seuraaminen vaatii lukijalta sekä fyysisten tehtävien suorittamista, kuten hiiren liikuttamista ja klikkaamista, että sen kognitiivista ymmärtämistä, mitä jokainen jutun sisältämä elementti edustaa (Emt., 14).

Kerronnan tasoja ilmennetään aineistossani väreillä sekä kuvan ja tekstin välisellä tiiviillä vuorovaikutuksella.

Läpi jutun A2 on havaittavissa selkeä väriteema: mustaa, valkoista ja kirkkaanpunaista. Tehostevärit ovat toistuva moodi aineistossani, joilla ilmennetään esimerkiksi tapahtumapaikan siirtymistä (A3). Kun jutussa A3 ollaan ukrainalaisessa strippiklubissa, mustan taustaväriin voisi nähdä kuvaavan yötä. Kun jutun loppupuolella siirrytään kertovan

seksiä huoltoasemalla myyvistä Jevhenijasta ja Julijasta, taustaväri muuttuu vaaleanharmaaksi. Näen, että niin lukijalle ilmennetään digitaalisen kerronnan keinoin tekstissä tapahtuvaa muutosta, kuten yön muuttumista päiväksi.

Kerronnan tasoihin liittyvää kerrosteisuutta näkyy myös tavassa, jolla aineistoni jutut yhdistävät digitaalisen kerronnan keinoja perinteiseen journalistiseen still-kuvaan, jota aineistoni jokaisessa jutussa esiintyy. Still-kuvia esitetään multimodaalisesti esimerkiksi Hiippalan (2017) määrittelemänä diaesityksinä. Diaesitys, jossa kuva vaihtuu toiseen Hiippalan kuvaamien siirtymien kaltaisesti on esimerkiksi jutussa A2, jossa tanssijat harjoittelevat esitystä varten nopeitakin liikkeitä ilmentävissä still-kuvissa. Kun lukija rullaa juttua alaspäin, kuva vaihtuu toiseen ristikuvamaisella häivytyksellä.

Aineistoni jutuille on tyypillistä, että kuvateksti rullaa koko ruudun täyttävän valokuvan päälle. Kun lukija liikkuu jutussa eteenpäin, kuvan päälle ilmestyy tekstiruutu tai muu kerronnallinen elementti, jolla lukijan kokemusta ohjataan. Alvar Aallon Helsinki-suunnitelmasta kertovassa jutussa A1 lukija navigoi jutussa kahden kerronnallisen tason kautta: taustakuvana on kuin dronella kuvattu visuaalinen havainnollistus Aallon näkemyksestä. Päällä rullaa pieniä tekstiosioita, joissa tuodaan ilmi Aallon ajatuksia suunnitelmansa taustalla. Juttu rytmittyy multimodaalisena kokonaisuutena, sillä suunnitelmaa esitellään kohta kohdalta niin, että tiettyä aluetta esitellään kerrallaan. Alueiden väliset siirtymät on toteutettu visuaalisesti ja elokuvallisesti, kuin lukija liitäisi Helsingin yllä.

Tove Janssonin omakuvamaalauksesta kertovassa jutussa A4 kerronta kulkee tekstiruutuina, jotka ilmestyvät kuvan päälle jutun edetessä. Tässä yhteydessä tekstin ja kuvan rytmitys toimii tehokkaasti: Kun Janssonin teoksen tarkennetaan eri yksityiskohtiin, kuvan päälle nousee tekstipalkki. Tekstissä muun muassa kerrotaan Janssonin maalanneen kasvonsa teokseen ”yllättävän paksulla maalilla”, minkä lukija voi nähdä hyvin lähelle zoomatusta kuvasta.

4.4 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tutkielmani alussa esitin kaksi tutkimuskysymystä, joihin vastaan tässä alaluvussa. Tutkimuskysymykseni olivat:

- 1) Millaisista kirjallisista ja digitaalisista kerronnan elementeistä HS Ytimessä -artikkelit koostuvat?
- 2) Mitä kirjallisten ja digitaalisten elementtien välinen vuorovaikutus tuo juttuihin?

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni vastasin etsimällä aineistostani laadullisen sisälönanalyysin keinoin pääluokkia, joita tarkastelin erikseen kirjallisen ja digitaalisen kerronnan osalta. Nimesin tunnistamani pääluokat seuraavasti: *tilanne tempaisee mukaansa, tyyli kiinnittää huomion* (kirjallinen kerronta), *interaktiivista ja dynaamista sekä perinteisiin konventioihin nojaavaa* (digitaalinen ja visuaalinen kerronta).

Luokiteltuani aineiston ryhdyin analysoimaan sitä, millaista lisäarvoa niiden sisältämät elementit tuovat juttujen journalistiseen kerrontaan. Näen HS Ytimessä -artikkelien edustavan kirjallisuuskatsauksessa määrittelemääni digitaalista tarinallista journalismia. Niinpä löysin juttujen kirjallisesta kerronnasta runsaasti piirteitä, jotka on määritelty jo vuosikymmeniä vanhassa kaunokirjallisen journalismin sekä kirjallisuuden tutkimuskirjallisuudessa (ks. Palmgren 1986, Wolfe 1973).

Vastatakseni toiseen tutkimuskysymykseeni totean, että digielementit vahvistavat kokemusta, jota jo juttujen tekstiosuuksissa pyritään kirjallisen kerronnan työkaluilla välittämään. Tästä päättelen analyysini pohjalta, että digitaalisen kerronnan elementit toimivat kirjalliselle kerronnalle nykyaikaisena vastaparina, mutta eivät kilpailijana.

Kaunokirjallisen kerronnan piirteitä esiintyy vakiintuneissa muodoissaan laajasti läpi koko aineistoni, mutta digitaalisia elementtejä esiintyy aineistoni jutuissa hyvin vaihtelevin määrin. Staattista journalistista still-kuvaa esiintyy digitaalisista kerronnan muodoista selvästi eniten, ja nämä kuvat ovat usein suoraan yhteydessä tekstin sisältöön.

Toisaalta aineistooni kuului myös juttuja, joissa digitaalisen kerronnan elementtejä oli käytetty selkeästi kokeilevammoin ja keskeisempinä osina tarinaa. Esimerkiksi jutut A1, A2 ja A4 tuskin toimisivat samalla tavalla pelkkänä tekstinä ilman niihin tiiviisti kytkettyjä digitaalisen kerronnan elementtejä. Lisäksi on huomionarvoista, että jokaisessa aineistoni jutuista esiintyi myös esittelemiäni interaktiivisia ja dynaamisia kerronnan moodeja.

Tämän havainnon valossa Sarhimaan kolumnissaan (2023) esittämä eetos monipuolisiin kerronnan keinoihin panostamisesta pitää paikkansa.

5 POHDINTA

Tässä tutkielmassa tarkastelin kuutta HS Ytimessä -julkaisuun kuuluvaa journalistista juttukokonaisuutta aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkimusprosessini aikana löysin neljä pääluokkaa, joiden alle sijoitin havaintoni juttujen sisältämistä kirjallisista ja digitaalisista elementeistä.

Sarhimaa peräänkuuluttaa kolumnissaan (2023) digitaalisen journalismin ja laajan tuotantotiimin mukanaan tuomia journalistisia mahdollisuuksia, mutta ainakin tämän aineiston osalta perinteisen kaunokirjallisen journalismin konventiot ovat vahva osa kerronnan ydintä. Analysoidessani aineistoni multimodaalisuutta määrittelin kokonaisuuksien sisältämien elementtien välistä vuorovaikutusta käsitteellä ”kerronnan tasot”. Tällä ilmennän sitä, kuinka digitaalisen kerronnan mahdollisuudet tuovat uuden tason kirjallisen kerronnallisuuden päälle. Tämän tason tarkoituksena on muodostaa juttukokonaisuudesta kokemus.

Tutkimuksessaan Jacobson, Marino ja Gutsche havaitsivat, että digitaalisten elementtien ja perinteisten tekstuaalisten tehokeinojen vuorovaikutus olivat olennaisessa osassa heidän tutkimusaineistossaan (Jacobson, Marino ja Gutsche 2017, 540).

Samaan lopputulemaan päädyin myös omassa tutkielmassani. Hahmottelemani luokat sekä niiden pohjalta tekemäni analyysi osoittavat, että digitaaliset elementit ovat aineistoni jutuissa tukemassa tekstin kirjallista sisältöä, eivätkä haastamassa tai sulkemassa pois perinteisiä kerronnan muotoja.

On huomioitava, että aineistoni rajautuu ensimmäisen kahden viikon aikana HS Ytimessä -tuotenimikkeen alla julkaistuihin juttuihin. Näin ollen juttuihin voi sisältyä tietynlaista näyttämisen halua: Esimerkiksi Alvar Aallon Helsinki-suunnitelmaa käsittelevä juttu A1 julkaistiin lanseerauksen yhteydessä ilmaisena näytejuttuna, ja tässä jutussa onkin hyödynnetty digitaalisten elementtien tuomia mahdollisuuksia erityisellä luovuu-della.

Digitaalisen tarinallisen journalismin yhtenä tavoitteena on ylläpitää lukijan mielenkiintoa, ja “viedä tämä johonkin” (make them more transported) (Duffy 2022, 15). Lukijan tunteisiin pyritään vaikuttamaan, mitä olisi Duffyn mielestä syytä tutkia tulevaisuudessa esimerkiksi haastatteleamalla multimodaalista journalismia tuottavia toimittajia ja tekijäryhmiä. Myös oman tutkielmani aikana heräsi ajatuksia siitä, millaisia pyrkimyksiä tuotantoprosessien taustalla mahtaa olla. Myös juttujen lukijoita voisi haastatella siitä, kuinka tunteisiin vetoavina he kokevat digitaalisen tarinallisen journalismin kokonaisuudet.

Mielenkiintoista on myös se, onko jo syntynyt tietynlaisia digitaalisen tarinallisen journalismin konventioita. Digitaalisen tarinallisen journalismin voi luokitella verrattain tuoreeksi journalismin suuntaukseksi, onhan se kytköksissä digitaalisten ilmaisumuotojen kehittymiseen sekä journalismin siirtymiseen verkkovälitteisiin julkaisuihin. Onkin ymmärrettävää, että aiheesta tähän mennessä kertynyt tutkimuskirjallisuus on yhä melko rajallista.

Perinteisestä kaunokirjallisesta journalismista on havaittu jo vuosikymmeniä sitten leimallisia tunnuspiirteitä, mutta vakiintunutta työkalupakkia digitaalisen tarinallisen journalismin keinojen tutkimiseksi ei käsittäkseni ole vielä havaittu. Tätä voisi olla kiinnostavaa tutkia nimenomaan suomalaisessa journalismissa pidemmän aikavälin kattavalla aineistorajauksella.

Kuten analyysiluvussa toin ilmi, huomasin samojen keinojen toistuvan useissa aineistoni jutuissa. Tutkielmani tiukahko aineistorajaus ei kuitenkaan riitä tekemään yleistettävää katsausta digitaalisen kerronnan konventioihin.

Kertomuksen vaarat –teoksen päätösluvussa todetaan, että journalismissa tarinallisuus on vain osa kokonaisuutta, eikä välttämättä edes se olennaisin (Forsström 2020, 320). Koenkin, että tämän tutkielman antina on sen luoma katsaus digitaalisen tarinallisen journalismin esittämisen tapoihin. Jotta lukija voi kriittisesti arvioida journalismin asiasältöjä, on hänen tärkeää osata tiedostaa ja lukea myös sitä ympäröiviä kerronnallisia elementtejä. Ne ovat tässäkin tutkielmassa osoittautuneet yllättävän moninaisiksi.

LÄHTEET

Kirjallisuus:

Dowling, David ja Travis Vogan. 2015. "Can We 'Snowfall' This?: Digital Longform and the Race for the Tablet Market." *Digital journalism* 3 (2): 209—224.

<https://doi.org/10.1080/21670811.2014.930250>

Dowling, David Oakey. 2019. *Immersive Longform Storytelling: Media, Technology, Audience*. New York, NY: Routledge.

Duffy, Andrew. 2022. "Joining the Dots: The Literacies of Multimodal Longform Journalism." *Digital journalism*. Julkaistu ennakkoon verkossa 10.5.2022.

<https://doi.org/10.1080/21670811.2022.2069585>

Forsström, Jan. 2020. "Jälkisanat". Teoksessa *Kertomuksen vaarat: Kriittisiä ääniä tarinataloudessa*. Toimittajat Maria Mäkelä, Samuli Björninen, Ville Hämäläinen, Laura Karttunen, Matias Nurminen, Juha Raipola ja Tytti Rantanen, 315—320. Tampere: Vastapaino.

Hiippala, Tuomo. 2017. "The Multimodality of Digital Longform Journalism." *Digital journalism* 5 (4): 420—442. <https://doi.org/10.1080/21670811.2016.1169197>

Jacobson, Susan, Jacqueline Marino ja Robert E Gutsche. 2016. "The Digital Animation of Literary Journalism." *Journalism (London, England)* 17 (4): 527—546.

<https://doi.org/10.1177/1464884914568079>

Jewitt, Carey, Jeff Bezemer ja Kay O'Holloran. *Introducing Multimodality*. 2016. London: Routledge.

Karttunen, Laura. 2020. "Taasko sitä tarinallista journalismia?". Teoksessa Kertomuksen vaarat: Kriittisiä ääniä tarinataloudessa. Toimittajat Maria Mäkelä, Samuli Björnin, Ville Hämäläinen, Laura Karttunen, Matias Nurminen, Juha Raipola ja Tytti Rantanen, 67—87. Tampere: Vastapaino.

Lassila-Merisalo, Maria. 2009. Faktan ja fiktion rajamailla: Kaunokirjallisen journalismin poetiikka suomalaisissa aikakauslehdissä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Lassila-Merisalo, Maria. 2014. "Story First—Publishing Narrative Long-Form Journalism in Digital Environments." *The journal of magazine media* 15, no. 2.

Palmgren, Marja-Leena. 1986. Johdatus kirjallisuustieteeseen. Helsinki: WSOY.

Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajarvi. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi. E-kirja.

van der Nat, Renée, Eggo Müller, and Piet Bakker. 2023. "Navigating Interactive Story Spaces. The Architecture of Interactive Narratives in Online Journalism." *Digital journalism* 11, no. 6 (2023): 1104–1129.
<https://doi.org/10.1080/21670811.2021.1960178>

Wolfe, Tom ja E. W. Johnson. 1973. *The New Journalism*. New York: Harper & Row.

Muut lähteet:

Sarhimaa, Jutta. 2023. "Tervetuloa elämyksien äärelle!" *Helsingin Sanomat*, 6.4.2023.
Luettu 16.1.2024. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000009503489.html>

Aineisto:

Frilander, Aino. 2023. "Täältä tulee Tove". Helsingin Sanomat, 13.4.2023. Luettu 24.1.2024. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009465151.html>

Oksanen, Kimmo. 2023. "Vanhan miehen tunteet". Helsingin Sanomat, 17.4.2023. Luettu 24.1.2024. <https://www.hs.fi/kaupunki/helsinki/art-2000009409866.html>

Pajari, Katriina. 2023. "Iholla". Helsingin Sanomat, 8.4.2023. Luettu 24.1.2024. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000009463022.html>

Salomaa, Marja. 2023. "Alvar Aallon utopia". Helsingin Sanomat, 6.4.2023. Luettu 24.1.2024. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009376841.html>

Siniauer, Pauliina ja Sonia Zaki. 2023. "Lapset ryöstäjinä". Helsingin Sanomat, 9.4.2023. Luettu 24.1.2024. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000009375372.html>

Väntönen, Elina. 2023. "Sokka irti". Helsingin Sanomat, 15.4.2023. Luettu 24.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009384870.html>